

Acad. Ștefan MILCU

OPINIA

națională

Revistă săptămânală de informație, opinie și idei de larg interes național
editată de FUNDATIA "ROMÂNIA DE MÂINE"

DEMOCRAȚIE ȘI CULTURĂ

Prof.univ.dr.Aurelian BONDREA

Pe măsura dezvoltării societății umane s-a observat că între realitatea democrației, ca sistem de participare la viața socială și la decizii cu impact asupra individului și colectivității, și realitatea culturii, ca acumulare și asimilare individuală și colectivă de cunoștințe, deprinderi și valori socio-umane de referință, s-au constituit și acționeză raporturi dinamice de **influență, interdependență și valorizare**. Această realitate, cea a civilizației umane, este numită de economisti, sociologi, filozofi, istorici sau antropologi în diferite feluri: societate deschisă, societate instituționalizată, societate normativă, rațională, consensuală, democratică și în multe alte moduri, mai mult sau mai puțin ideologizate sau ideologizante (capitalism, socialism, economie de piață etc.).

În contextul unor asemenea abordării, cărora secolul al XX-lea, marcat de întreprăturarea dintre transformările social-economice și înaintarea cunoașterii umane, ca urmare a revoluționării științei și

tehnicii, le-a conferit noi dimensiuni socio-umane și culturale, s-a impus și se impune tot mai mult reflectie teoretice și cercetări sociale multidisciplinare relația organică, de necontestat, dintre democrație și cultură.

Diversele denumiri și concepte atribuite unor stadii sau altora ale dezvoltării social-istorice s-au raportat și se raportează frecvent la gradul de democrație și nivelul de cultură al populațiilor, iar reputații sociologii printre care Paul-Henry Chombart de Lauwe, Pitirim Sorokin sau Wright Mills au sesizat relația directă dintre **cultură, decizie și democrație**. În acest sens, Chombart de Lauwe, care analiza societatea **instituționalizată**, despre care scria că nu poate fi separată de societatea **trăită** de către indivizi și grupuri, adică de viața socială în dinamică și complexitatea ei, consideră că oamenii, pentru a regăsi sensul devenirii lor, trebuie ca, în mijlocul unei lumi în care totul să schimbe, să ajungă, **prin cultură**, la o ordine de gândire intelectuală și

de acțiune socială favorabile și favorizante omului și umanității. În demonstrația sociologului, orice realizează unui proiect în societate, orice acțiune asupra transformărilor, orice participare eficientă la decizii solicită o dublă pregătire: „Pe de o parte, o învățare, o instruire, o educație permijând subiectului să-și însușească un limbaj, tehnici, cunoștințe care-i sunt necesare pentru a juca rolul său de reproducere a societății. Pe de altă parte, o conștientizare, o eliberare a dorințelor, o autoeducație, o coeducație îi dau posibilitatea de a-și exprima aspirațiile, de a realiza o acțiune revoluționară creațoare”.

Cum reflectările de față nu-și propun nici să examineze conceptul sau realitatea de democrație în sine, nici să insiste asupra funcției constructive-socijalizante și social-integratorăre a culturii², ceea ce ni se pare deosebit de actual și relevant pentru procesele socio-umane ale tranzitiei este analiza teoretică și practică a raporturilor de influență, interdependență și valorizare dintre democrație și cultură.

(Continuare în pag. 7)

REFORMA ÎN ROMÂNIA: PRIPIIT GÂNDITĂ, PRIPIIT APLICATĂ

- Converzire cu acad. Alexandru BÂRLĂDEANU-

- Stimate domnule academicieni, o calitate pe care nimenei nu poate să v-o conteste este aceea a martor ocular și, adesea, de participant la evenimentele românești din ultimi 50 de ani. Afi trăti în miezul fierbințe al ultimei jumătăți de secol și tocmai de aceea mărturirile dv. asupra acestei perioade se propun ca tot atâtea surse istorice, motiv pentru care și așteptăm apariția cărții pe care înțeleg că tocmai o scrieți pe această temă. Până la acest eveniment editorial, îngăduiți-mi căteva întrebări, referitoare, îndeosebi, la Revoluția din decembrie 1989 și la evenimentele ce i-au urmat, când s-au croit, s-au pus bazele multor realități economice, sociale, politice, pe care astăzi le trăim, adesea la polul opus intențiilor inițiale. Dar mai întâi, aș vrea să formulez o întrebare de ansamblu: în broșura dv. "La răscruce..." (1992)

afirmați că "dacă o țară ca România nu reușește să se întrețină pe sine însăși, de vină este clasa politică a acestei țări". Iată că România trăiește astăzi în mare parte din imprumuturi externe. De când apreciați că începe grava răspundere a clasei politice pentru starea actuală a României?

- De când România a abdicat de la un regim democratic și a permis lui Carol al II-lea să instaureze dictatura regală. Asta a avut consecințe fatale și pe plan intern, și pe planul politicilor externe. Deci, clasa politică româncă are răspundere mai veche. Spre deosebire de generațiile precedente ale acestei clase, generația care au clădit România Mare, îndeplinind visul secular ai poporului nostru, acela de a trăi reuni în teritoriul național și a ceea ce să devină, clasa politică interbelică - iar acum și cea de azi - poartă o mare răspundere pentru situația grea în care se află poporul

român. Eu consider că astăzi este o perioadă dintr-o cele mai grele pentru viață, atât materială, cât și spirituală a poporului român, datorită erorilor clasei noastre politice.

- Din perspectiva experienței dv., ca și a celor aproape 8 ani, trecuți din decembrie 1989, care apreciați a fi fost cele mai mari greșeli ale etapei imediat post-decembriste?

- Sunt greșeli politice și greșeli în administrarea economiei. Una dintre primele greșeli politice a fost aceea că Frontul Salvației Naționale a fost transformat într-un partid. F.S.N., după părerea mea, trebuia să rămână un areopag în care să conlucreze și la care să participe diverse tendințe politice. În el, dacă v-aduceți aminte, au fost inclusi, probabil fără să fi fost întrebăți, așa cum n-am fost nici eu, Doina Cornea, Ana Blandiana, o serie de alți oameni, fiecare având concepții politice proprii.

Mihai IORDĂNESCU

(Continuare în pag. 3)

este, de fapt, cheia modernizării învățământului, structura de rezistență a societății, a națiunii, și această problemă a fost înțeleasă în adevărată cîmplexitate încă de pe timpul marelui reformator școlar care a fost Spiru Haret. Astfel au apărut școlile normale, seminarile pedagogice, profilurile postuniversitare ale învățământului, examenele de grade didactice etc. Un întreg sistem de formare și perfecționare a profesorului, chemat să-și continue studiul personal pentru a fi mereu la curent cu progresul științelor, pentru a fi nu doar un agent transmițător de informații, ci un veritabil **creator** în domeniul lui de activitate.

Când un învățământ are profesori de o asemenea calitate, perfectionarea lui este asigurată prin însăși vocația autoperfecționării de care sunt însușitele asemenea personalități. El nu mai are nevoie de impulsuri exterioare. Este suficientă libertatea de acțiune, de manifestare a personalității profesorului și noi tocmai asemenea resurse e nevoie să cultivăm cu precădere.

Retrospectiva Cornelius Baba UN MARE PICTOR AL OMULUI

Cornelius Baba este, prin toate aspectele artei lui, un pictor al omului. Dimensiunea umană este prezentă în arta lui. Înregistrăm această prezență chiar acolo unde tematica nu implică figurarea omului. Dar ea ne vorbește mai puternic acolo unde artistul și-a propus anume studiul caracterelor omenești, așa cum acestea apar în expresia figurilor, în atitudinile corpului, în elocința măinilor, nelipsite din toate portretele lui Baba. Consacrandu-se cu o deosebită înclinație portretului, Cornelius Baba a întregit personalitatea unui pictor al omului, al unui artist viguros și adânc, la care elementele realității observate se recompon în imaginile unei fantezii vizionare.

Prin arta lui Cornelius Baba, glorioasa tradiție a picturii românești a atins unul din punctele cele mai înaintate ale dezvoltării ei.

Tudor Vianu

LEGENDĂ ȘI ISTORIE PRIVIND ORIGINEA ȚIGANILOR/ROMILOR

Prof.univ.dr.Mihai MERFEA

Studii și documente narrative evidențiază că strămoșii țiganilor, romilor de azi, locuiau cu 3000 de ani î.Chr. de o parte și de alta a Indusului. Se numeau „Djats” și aveau un regim matriarhal (Puri-Daj = mama-mare). Preocuparea de bază a bărbătilor era confecționarea unor obiecte de argint, aramă și bronz, iar a femeilor de talismane și amulete.

Tiganii sunt arieni, fac parte din popoarele care vorbesc limbi indo-europene. Ca toți arieni care au venit în India prin strămoșarea Kyber-Nord aveau cunoștințe la anatomie și erau vestiți artiști de circ. Tribul din care au făcut parte se numea Yadou (Yado) și aveau ca șef suprem pe Khisha.¹ Membrilor acestui trib indienii le-au spus „Rom” (Roma), însemnând popor primitiv despre care a scris și Rut Benedict (Trăsături ale culturii).² Rom se identifică cu „Dom” sau „Domba” - o castă dominantă în India din trecut.

În limba sanscrită „ROM” înseamnă „OM”, iar în limba romani - bărbat, „ROMNI” înseamnă femeie. Alte denumiri care echivalizează cu rom sunt: „Manuš”; „Luli”; „Luri”; „Gurbati”; „Lhöre”; „Cergasi”; „Rudari”; „Căldărari”; „Firani” (tigan turcesc); „Gypsies” (denumiți de englezi ca fiind originari din Egipt); „Egipcianno” și „Gitano” (le spun spaniolii și portughezii); „Zingaro” și „Zingari” (le zic italienii); „Tehan” (denumire dată de sărbi); „Tâghan” (este denumire rusească); „Cigâny”; „Pharaon népek” (popor al lui Faraon) în ungurește; „Zigeuner” și „Sinti” (le spun germanii); „Tsigans” și „Bohémiens” (le zic francezii); „Atzhigans” (le spun grecii); „Zott” (denumire arabă); „Heiden” (fără religie, pentru belgieni) etc.

Dr. Weer Rajendra Rishi, director fondator al Institutului indian de Studii Romalogice susține o teză apropiată de cele notate mai sus.³

Istoricii români și străini au notat că originea țiganilor trebuie căutată în nord-vestul Indiei. Aprecierile istoricilor se confirmă în cea mai mare parte.

Cercetările efectuate de membrii Expediției „LA IZVOARE”, în primăvara anului 1993, ne-au dat posibilitatea să stabilim că zonele de unde romii au plecat sunt în principal statele Punjab și Rajasthan.

Statul Punjab, situat în nordul Indiei și cuprins între Munții Suleiman în vest și râul Jumna la est, având ca orașe mai importante Cenدرigarh, Capitala Punjabului, fondat în 1951 după planurile celebrului arhitect francez Le Corbusier.

Rajasthanul cu Capitala Jaipur - se află în nord-vestul Indiei, întinzându-se de la granița cu Pakistanul până la Agra, în est, iar la nord până în apropiere de New-Delhi.

Aici s-a putut identifica o populație cu ocupării asemănătoare țiganilor din România și din celelalte țări ale lumii. În Punjab populația de

„Djats” sau „Gypsies”, cum o numesc indienii, se ocupă de cultura cerealelor (Punjab este grănarul Indiei) și creșterea bubalinelor, ovinelor, caprinelor, bovinelor s.a. Crescătorii de animale practică nomadismul. „Djats” sunt buni meseriași în prelucrarea aramei, alamei, bronzului, fierului, aurului, argintului și argilei. Multă dintre ei sunt muzicieni talentați, folosindu-se de tot felul de instrumente muzicale tradiționale și moderne (vioară, flaut, acordeon, tobe etc.). S-au putut constata asemănări dintre limba romani vorbită de țiganii din Europa și cea vorbită de locuitorii din Punjab și Rajasthan.

Multe cuvinte ale limbii romani au originea în limba sanscrită și în limba hindi. După studiile existente la Institutul de Romalogie din Chandigarh, 35-40% din cuvintele limbii romani vorbită aici provin din limba sanscrită, 30-35% din limba hindi, iar restul sunt turcești, grecești, armene etc. Această limbă romani este vorbită în Punjab, Rajasthan și în întreaga Indie de aproape 100 milioane de oameni.⁴

Fr. Miklosch stabilește că limba romani este dialectul unei populații din nord-vestul Indiei și trebuie luat ca dovedă a originea populației de țigani, iar J.Kochamovski scria în 1797 în Roma - *History oh their India Origini* că romii își au originea în Rajput-Clan pe care Mohamed Gorie i-a făcut musulmani. Langajul european al romilor este dialectul indian al tribului Doms.

O altă asemănare, care poate fi amintită, este aceea că peste tot în Punjab și Rajasthan se întâlnesc afecțiuniene femeilor pentru hainele colorate în roșu, cenușiu - de staniol și galben intens. Dansurile dinamice și pline de grație ale tinerilor le identifică cu ușurință în toate comunitățile de djats, mai mari sau mai mici. Femei bătrâne și mai tinere te invită să-ți ghicească. La tot pasul și se oferă leacuri din buruieni pentru tratamentul bolilor de inimă și reumatice, cersitul practicat de copii și de unii bătrâni. Toate acestea îți întărește convingerea că țiganii sunt veniți din India.

V. Bhalla aprofundăză studiul asupra originei țiganilor din Balcani și ajunge la concluzia că originea acestora se găsește în cinci grupuri de populație din nord-vestul Indiei: „Dom”, „Kali”, „Rajput”, „Jat”, „Sikh” și „Punjabi Hindu”.⁵

Totodată, în localitățile investigate s-au putut identifica fapte și date etnografice și etnologice, precum și antropologice ce se constituie ca dovezi că țiganii/romii din Europa sunt indieni.

În lumina celor constatate cu ocazia călătoriei de studiu făcute, unele concluzii stabilite anterior și publicate în carteia *Tiganii - integrarea socială a romilor*, în

parte, se dovedesc lipsite de acoperire.⁶ Sună date peste cap și multe teorii ale unor renumiți țiganologi/romologi și istorici din Europa și Asia, așa cum vom căuta să dovedim în articolul următor.

1. XX, *Civilisation et terres lointaines. La Civilisation indienne*, by Edition Magword, 1982, p. 105.

2. Rayko Durici, *Soba Roma, Beogradiski Izdanak Grafiki Zavod*, 1987, p. 10.

3. Dr. Weer Rajendra Rishi Roma, *The emigrants in Europe Central and Middle, the URSS, the Americas, Punjab Universiti*, 1976, p. 8.

4. Ibidem.

5. V.Bhalla, *Etnicity and Indian Origins of Gypsies of Eastern Europe and URSS. Antropological Survey*, în *Etnicity Coste and People*, New-Delhi, 1992, p. 323.

6. Mihai Mercea, *Tiganii - Integrarea socială a romilor*, Editura „Bârsă”, Brașov, 1992.

O inițiativă inspirată: CERCUL DE DEZBATERI ȘTIINȚIFICE

În noua sa alcătuire, Senatul Universității „Spiru Haret”, la propunerea prof.dr. Virgil Constantinescu, a hotărât să organizeze un amplu cerc de dezbatere la care să participe profesori și cercetători din cadrul acestei universități, precum și colegi din alte instituții de învățământ superior și de cercetare, academicieni, reprezentanți ai societății civile etc. S-a apreciat, și pe bună dreptate, că într-un asemenea cadru de analiză interdisciplinară pot fi dezbatute problemele presante ale societății românești - probleme economice și sociale, dar și filosofice, de istorie, de estetică etc. -, iar principalul avantaj care rezultă de aici s-ar regăsi într-un benefici exercițiu al argumentației și al convergenței de opinii, în suferință astăzi la noi, dar și în delimitarea unor adevăruri limpezi prin referire la care deciziile factorilor noștri de putere să fie ferite de aventurism.

sintezei interuniversitare, rezultate din dezbatere, sunt larg aclamate, inițiativele reunuiilor naționale sau chiar zonele se frâng sub povara reticentelor și suspiciunilor de tot soiul.

De aceea, dacă urmărim cu lăru aminte geneza inițiativei Senatului Universității „Spiru Haret” vom observa că ea a fost posibilă, în primul rând, datorită eliminării oricăror asemenea opreliști. Cum bine se știe, Universitatea „Spiru Haret”, în cadrul generos al Fundației „România de Mâine”, și-a dobândit consacrată în sistemul învățământului superior românesc tocmai prin calitatea deschiderii ei către toate orizonturile gândirii moderne, pe care înțelege să le cerceteze corelativ și să structureze, pe temeiul adevărurilor rezultate de aici, personalitatea creațoare a viitorilor ei absolvenți. Așa se face că activitatea de ansamblu a Universității „Spiru Haret” se regăsește nu numai în plan educațional, dar și în planul cercetării științifice de anvergură și în cel al promovării culturii naționale, ultimul fiind, de fapt, potențial tocmai prin proiecția spiritului universitar autentic.

Însemnatatea inițiativei Senatului Universității „Spiru Haret” se evidențiază și mai pregnanță în raportul cu neîmplinirile societății noastre democratice. Se

știe, de pildă, că până acum, aceasta s-a manifestat mai cu seamă prin diversitatea și adversitatea componentelor sale. Analizele ope-rate în spațiul societății românești au păcălit și păcătuiesc tocmai prin multitudinea opozitionistă a unghiurilor de abordare, prin iluzia empatică și intolerantă a „ultimului adevar”. În felul acesta,

viața reală a schimbului de idei și de opinii, a dezbaterei ca modalitate, în primul rând, de apropiere a pozițiilor și de sinteză a lor, a fost în bună parte anulată, în locul conlucrării, a complinirii creațoare, a concluziei de largă cuprindere, făcându-și tot mai mult loc propensiunea pentru divergență,倾ința la noduri în papură și de a le impune, cu orice preț, ca ipostaze ale esențialului, inapetența pentru solidaritatea națională.

Lucrul în echipă, ca cea dintâi cerință a succesului de anvergură în societatea contemporană, a fost astfel sacrificat și lângă altarul fumegând al acestei jertfe a apărut egoismul feroce al unei pleore de prooroci și întemeietori de false teorii și religii, indivizi care resping rigoarea, exigenta specializării, complinirea eforturilor, aprecierea în deplină cunoștință de cauză și, nu în ultimul rând, însăși capacitatea elementară de a asculta până la capăt opinia preopinentalui. Si cum achizițiile rezultate de aici sunt sortite prin definiție eșecului, asistăm la resurrecția fără precedent a ceea ce în cultură s-a numit complexul adamic: înclinația de a o lăua de fiecare dată de la capăt, datorită incapacității de a duce un lucru la bun sfârșit, aşadar învățatul în jurul cozii, pălăvrăgeala fără finalitate.

Față în față cu aceste fațe agresive ale derizoriusului, inițiativa Senatului Universității „Spiru Haret” de a întemeia un autentic cerc de dezbatere științifică apare ca un mugur plăpând sub ultimele zvârcoliri ale iernii. Da, dar tocmai în aceasta și constă destinul ales, de nebiruit, al mugurelui!

Mihai IORDĂNESCU

REFORMA ÎN ROMÂNIA - REFORMA ÎN ROMÂNIA

(Continuare din pag. 1)

Nu era o concepție politică unitară, deosebită, în condamnarea vechiului regim. În lipsa unor parlamente, a unei organizații democratice în acela vreme, F.S.N. putea juca rolul acestui parlament în care să-și situa local exprimarea diverselor opinii și tendințe politice, într-o comunitate de cferți și nu de lupi frățicidi.

- Ceea ce a și fost până la alegerile din mai 1990.

- Până la alegerile din 1990, da, un timp a fost. Dar în momentul când F.S.N. a fost transformat în partid, căpătând oarecum caracter de partid unic, s-a facut o mare greșeală politică, întrucât a provocat dezbinarea celor deținute care ar fi trebuit să se uncescă, pentru a elibera o nouă Românie. Astăa a fost o greșeală politică mare. Nu mai vreau să mă opresc la altfel, tot politică, vîn acum la greșelile economice. După mine, reforma economică a fost primită gândită, primită începută, poate chiar gândită sub influența unor concepții străine, indiferente față de interesele țării, provenite de la cunoscuta Școală din Chicago care a încercat să influențeze și reforma din Polonia, și reforma din fosta U.R.S.S., în perioadele neizbutite ale acestor reforme. Așa a influențat și la noi, caracterizându-se prin necunoașterea realităților din țara noastră și prin pricipală. Principala noastră, izvorată în ideea că economia unei societăți poate fi transformată nu numai în decurs de o generație, ci chiar în decurs de cîțiva ani de zile. Fără îndoială că, momente legislative, de elaborare legală a fundamentelor acestei economii, trebuiau să aibă loc și ascemenea măsuri au fost luate, dar ca aceste structuri să capete viață, să circule în ele singure, să poată juca rolul din economiile de piață bine constituite, pentru astătrebuie ani și ani. În buza acestor greșeli de fond s-a facut liberalizarea prejurilor în condiții de monopol, în condițiile lipsei de concurență, ceea ce a deschis porțile inflației. Concepția clasică, după care prejurile se autoreglează prin concurență și nu cu nevoie de intervenția statului, a fost greșită înțeleasă. Această autoreglare n-avea cum să existe la noi, în condițiile lipsei de concurență. Și, de ascemenea, nu se poate construi o nouă economie fără ajutorul statului. De altfel, și "marii" propovădători ai liberalismului de la noi din țară - cu zice mari în ghilimele, pentru că, în fond, ei sunt niște epilogi fără valoare -, când e vorba de ceva neplăcut pentru că, sunt primii care cer imediat intervenția statului, uitând ce spuneau anterior despre rolul acestuia.

- Din perspectiva acestei realități psihosociale și a regresiunii brutale în toate planurile, ce credeți, reforma economică din România s-ar fi putut crie și altfel sau oricum ar fi fost croită ajungea fatalmente tot unde suntem?

- Eu sunt un adversar al concepției pe care uni o susțin, și o susțin chiar prea insistent, că reforma la noi trebuie să fie făcută cu costuri sociale foarte mari. Nicăieri nu scrie că accastă reformă trebuie clădită, ca în legenda Meșterului Manole, pe sacrificarea vietii unor categorii foarte întinse de populație. Pentru că să cîvântăm acest lucru, ar fi trebuit, în primul rînd, să nu ne pripim, să nu dorim să avem o recoltă înainte de a fi semănăt. Era prîpeala specifică unora care, fie că n-aveau nici o experiență, nici în politică, nici în viață economică, fie că ascultau pur și simplu orbești de sfatulurilor unor specialisti din afară. Deci, prima greșeală în economică a fost aceea că s-a făcut abstracție de un factor fundamental: atât în viață, în ambele sensuri, și cel al prieteniei, și cel al tărâțării. În al doilea rînd, greșeala mare a fost că nu trebuia să pornim de la ideea că întări să facem locul gol și pe călădim. În realitate, noi nu avem alte călărimi pentru ca să clădim ceva nou decât acelea obținute din vechea economie. Și din economia veche, orice s-ar spune, nu totul morita să fie distrus. Oamenii au muncit, au clădit ceva. S-a făcut confuzie între relații economice și factorii materiali ai producției. Și s-a neglijat adevarul că economia însemnă, în primul rînd, producție. Noi speram să vină capitalul străin să ne ajute la refacerea economiei, dar acest capital nu va veni niciodată pe un teren gol, pe nisip, pe un desert, ci el va veni să folosească exact elementele care deja există în economie, fie elemente tehnologice, fie profesionale-umane. Numai cu ele putem atrage capitalul străin. Or, noi le aveam în mîna în acel moment, dar, în loc să procedăm cu grija, să triem, să lăsăm la o parte aspectele negative ale relațiilor economice, noi am vrut să desfășurăm factorii materiali de producție. De ce am distrus irigațiile? De ce am nescosit potențialul tehnologic pe care-l aveam în acel moment, chiar dacă, e adevarat, din cauza politicii lui Ceaușescu, el

rămăsesc în urmă? Totuși îl aveam, el trebuia îmbunătățit, nu distrus, pentru că nu este posibil să pomese construcția unei economii de la zero, de la momane de fier vechi. A treia mare greșeală este de cău totală natură. Înălă întrucât am accastă concepție la care nu renunț, înainte de toate este omul. Înălă este omul, după el vin toate celelalte. Susțin, rehulând o formulă binecunoscută, că nu este omul pentru liturgie, liturgia este pentru om.

- Și tocmai factorul om a fost ignorat atunci.

- N-a fost introdus în ecuație la valoarea lui reală. A fost nescosit; valoarea lui reală era mai mare decât ea pe care s-a contat. Și nu doar ca valoare, ci chiar ca obiectiv: obiectivul unor asemenea transformări trebuie să fie omul. În sfîrșit, s-a greșit cănd s-a urmărit folosirea procesului de privatizare ca un instrument de acumulare primitivă.

- Ajungem astfel la pragul unei noi întrebări: între foste economie centralizată, pe care mulți o condamnă din principiu, fără să-i ia în calcul și aspectele pozitive, atâtă de la fost, și între aceasta privatizare totală, prădănică, concepții cumva ocale de mijloc? Sună obligatoriu să fie privatizare chiar și domeniile strategice ale economiei, precum industria energetică, industria de apă și astăa asemenea?

- Știi că se vorbește despre calca a treia, 1-a căci aici pe mărcile disidenților sovietici Saharov, a cărui memoria nu este evocată la

să nu se sacrifice sistemele de irigații, fermele de vite, în genere patrimoniuul fostelor CAP-uri? Cum au apărut punctele cele mai slabe, cele mai criticabile ale acestei legi?

- Cred că trebuie să vorbim despre lega propriu-zisă, nu despre aplicarea ei defectuoasă. Elaborarea Legii 18-s-a făcut în condiții nefericite și n-avea cum rezulta o realizare corectă, bină gândită. La elaborarea acestei legi, un rol important l-a avut factorul afectiv și cel ideologic. S-a urmărit repararea greșelilor făcute cu prilejul colectivizării și Lega 18 a apărut în această atmosferă, de reparatie, de "restituție în integrum". S-a făcut sub imperiul unor dorințe justificate de reparări, dar și sub imperiul intențiilor vindecative, de pedepsire. Din cauza acestei atmosfere, considerențele fundamentale economice au fost uitate. S-a neglijat faptul că, în agricultură, productivitatea și progresul nu pot fi asigurate decât dacă suprafața unei exploatații agricole permite acest lucru. Nu se pot asigura o agricultură productivă și hrana populației unei țări, pe baza unei agriculturi pulverizate, cu proprietăți de 1-2 ha. Astă însemnă să condamni de la început agricultura. Să nu se mai poată folosi nimic din ceea ce-a aduce știință, tehnică, chimie, nimic. În mod forțat, în economia socialistă au fost create unități care, canticativ, ca suprafață, puteau asigura aceste elemente aduse de știință și de tehnica nouă. Puteau conduce la o agricultură productivă. Dar cum aceste unități au fost create în mod forțat, apoi jecmările de către stat,

fiecare cam ceea ce a vrut?

- Eu am spus să-i lăsăm să spună ce vor, pentru a le cunoaște opinile, intențiile, după care noi am fi putut face legătura, o legătura să se sprinje pe dorințele țărănilor, dar care, totodată, să-i ajute să valorifice toate potențialele agriculturii, inclusiv cele oferite de știință și de tehnica. O lege în acord cu dorințele lor de prosperitate și cu prosperitatea țării întregi.

- Pentru că ati adus în discuție prosperitatea deopotrivă individuală și obiectivă, să dorim să vă întreb: cum să-ua risipit (ori poate chiar și disperat) rezervele valutare naționale de la sfârșitul anului 1989? Putea fi evitată această pierdere de peste două miliarde de dolari?

- Nu stiu nici acum. Înălă de atunci am cerut, în repetate rânduri, informații lămuritoare și nu le-am primit. Nu pot avansa nici o ipoteză, nu am elemente necesare pentru așa ceva și nu vreau să mă arunc în afirmații fără nici un fundiment. Eu cred că în dispariția acestor rezerve - pentru că eu dispariția văd aici - a contribuit neprincipiera unora și rea ca credință a altora.

- Cine ar putea fi de-o parte și cine de alta?

- Am spus că nu stiu.

- Aproape aceeași enigmă plutește și în jurul a ceea ce se numită "părțile sociale": de ce a fost nevoie ca acestea să se restituie și să se declanșeze astfel spirala inflației, când puteau fi transformate în acțiuni? Cine a avut această idee nefastă?

- Am spus că nu stiu.

- Înălă din noiembrie 1990 ati susținut necesitatea unui guvern cu o că mai cuprinzătoare reprezentare a partidelor; o asemenea orientare o vedeti aplicabilă și azi?

- Ca necesară, da. Poate chiar posibilă, dar cu mai multe greutăți decât atunci. Noi, români, cum se vede, suntem prea plecați spre un partizanat exagerat. Sigur, acest partizanat se hrănește și din veleități, și din dorință de parvenire, de îmbogățire cu orice chip, dar acum, mai cu seamă, acest partizanat joacă un rol nefast. Am susținut această idee în 1990 și o susțin și acum. După ce, prin Constituție, am convenit asupra alegerii direcțiilor cardinale - democrație, pluripartidism, drepturile omului, economie de schimb - de căci nu putem colabora în realizarea lor, atunci când interesele țării o impun?

- Cum apreciați faptul că, pentru întărea oraș în timp de pace, populația României scade?

- Este o realitate datorată situației economice generale. Este un fel de genocid camuflat. De unde vigoarea poporului român s-a menținut secolul întreg, acum iată unde ne-a adus politica noastră economică. Dacă vom continua, putem ajunge la dispariția poporului român. Înainte, Ceaușescu voia, prin sacrificii, un popor de 25-30 de milioane de locuitori, iar acum asistăm la fenomenul contrar, de scădere a populației.

- Între cele două reale, dv. pentru care ati opta?

- Sigur că eu aş fi preferat răul lui Ceaușescu pentru că asigura, în condiții inaceptabile, și adevarat, dar totuși asigura permanența poporului român.

- Și atunci - iertăți-mi întrebarea, pusă brutal - era nevoie să fie impuscat, inclusiv sub acuzația de genocid împotriva poporului român?

- Nu, eu consider că asta nu e o greșeală, ci o crima. Azi zic chiar că acest simbolul de proces, cum a fost cel al lui Ceaușescu, s-ar putea privi ca ultimul proces politic stalinist. Pentru că exact aş proceda și stalinismul.

- Vă amintiți cine și cum a hotărât acest act?

- A hotărât un grup foarte restrâns de oameni. Eu m-am pomenit la televiziune cu acest proces. Habar n-aveam de existența lui.

- Să încheiem într-o notă mai curată: pe lângă faptul că sunteți născut în Basarabia, ca președinte al Senatului săt culтив floarea speranței de reunificare a Basarabiei cu Țara. Cum o vedeti posibilă?

- Ca pe un imperativ al intereselor neamului românesc. Neamul nostru, care este și pe dreapta și pe stânga Prutului. Ea va fi, deci, posibilă când populația și din stânga și din dreapta Prutului va dori cu tărie această unire. Acum trebuie să ajutăm la păstrarea și amplificarea a ceea ce a rămas din constituția națională, după decenii de-a-rândul de rusificare și intensă propagandă antiromânească.

- Să fie într-un ceas bun!

PRIPIIT GÂNDITĂ, PRIPIIT APLICATĂ

pentru că li se lua producția pe prețuri nedrepte, încălcându-se cointeresarea, cum toate acestea veneau din trecut peste noi, ele au creat o stare de afect neprințnică, unei concepții elaborate calm, științific, în stare să preia și să păstreze ceea ce era bun în acele unități. Am privit spre trecut și prea puțin spre viitor. Dându-le proprietariilor drepturile ce le-au fost încălcate înainte și facându-i să participe într-o comandamente fundamentală: primul, să se urmărească, pe bază de libertate, eficiența economică și, al doilea, să se asigure, prin intermediul statului democratic, căteva dintre necesitățile esențiale ale vieții sociale ce nu se supun eficienței economice: protecția grupurilor defavorizate, respectarea egalității sănătății, ale învățământului și educației, ale ecologiei, ale energeticii. Prin acumularea soluțiilor în acest spirit avem posibilitatea, peste cîteva decenii, să constatăm că am mers pe calea a treia. Iar aici, nici o formulă exclusivă nu este realistă, nici acea a unei economii complet centralizate, a unei economii de stat, nici acea a unei economii în care statul să fie, după o expresie veche, un simplu pazzic de noapte. Rolul statului nu trebuie să se manifeste în exercitarea propriu-zisă a unor funcții economice, el nu trebuie să fie agent economic. Dar îndrumătorul economic, în virtutea unei concepții, astăa, da, poate și trebuie să fie. Experiența mea din timpul economiei socialiste - și am avut suficiente experiențe în acela perioadă - mi-a dovedit clar că economia nu se poate face cu funcționari. Economia poate trăi numai prin agenți activi, care să poarte răspundere materială a actorilor lor. Economia îl va pedepsi imediat dacă fac prosti. Înălă o concepție, o îndrumare care să asigure raționalitatea funcționării, eficiența globală a economiei, acestea sunt necesare și tocmai pentru aia ceva există statul democratic.

- Domnule academician, dumneavoastră erați o persoană respectată din echipa aflată atunci la conducerea țării. Prin mareea dv. experiență, mergând de la promovarea până la critica economiei socialești, dv. reprezentăți un argument al deciziilor care erau adoptate. Nu puteați să vă asumați riscul de a spune: "Fraților, ati apucat pe o cale greșită și, ca atare, eu mă dau la o parte"? Pentru că, din cîte înțeleg, dv. erați încă de pe atunci conștient de gravitatea erorilor în curs de adoptare și de aplicare.

- Eu pentru lucruri mult mai mărunte am fost acuzat de cripto-communism. Dacă aș fi susținut ceea ce am spus acuma, acuzările ce-mi ar fi fost aduse cred că m-ar fi îndepărtat complet din viață politică. Dar n-am făcut-o niciunul, ci pentru că eu însumi pluteam într-o atmosferă încărcată de afectul amintit. Acum judec acele evenimente cu mintea ea de pe urmă. Nu uită că pentru critica ce-am făcut-o Guvernului, eu, presedinte al Senatului, am fost exclus din F.S.N.

- Credeți că dacă țărani erau lăsați să facă ce vor, cum spuneți, lucrurile ar fi ieșit mai bine? La urma urmării, n-a făcut

- A fost, evident, o greșeală și cred că ea se explică tot prin prișca care domina atunci. Poate să fi fost și o măsură simplu populistă, deși trebuie să adaug că nimănii nu au cunoscută nici ună posessori acestor părți sociale. Ele, într-adevăr, ar fi putut deveni un fel de participare la privatizarea care a urmat, un incipient capital. Din păcate, s-a lucrat în pripă și fără să fi fost întrebări foșii factori sau măcar cei ce ar fi putut oferi o consultanță - să-i zicem - specializată. Eu nici nu stiu unde și când a fost hotărâtă o ascemnă măsură. Ea a fost adoptată într-un cere foarte restrâns de oameni și fără participarea specialiștilor. Din păcate, n-a fost singura greșeală de acest gen. O altă este crima de a fi redus aproape la zero, prin inflație, toate economiile de la CEC ale populației. N-a fost numai o mare greșeală economică, a fost o crimă. Să falimentezi astfel oamenii bătrâni, care și adunaseră, prin sacrificii, bani pentru înmormântare, ori terii care și adunaseră bani pentru un căinăt, asta este o crimă. Cum s-a putut că, în Israel, economie populației să fie indexată, și la noi nu? Dar nu e vorba numai de aspectul uman al problemelor. În 1989, depunerile la CEC reprezentau 25 din P.I.B. și 49 la sută din masa monetară. Toate acestea au fost reduse la zero prin inflație, să sună transformat în ceață. În 1993, depunerile la CEC constituiau doar 3,6 la sută din P.I.B. și 15 la sută din masa monetară.

- Și tu, nimeni n-a dat socoteala de aceste crimi, cum le numiți dv., decât, eventual, în față istoriei. În lucrarea dv. "La răscrucă..." formulați mai multe observații critice față de guvernul Roman. Căt de răsunătoră il vedeti de aceste greșeli?

- Sună sigur că domnul Petre Roman, reexaminându-și acum actele din timpul guvernării sale, își seamă, poate mai bine decât alii, unde, cum și de ce a-să greșești. - Cred că sunt multe asemenea teme de reflecție. De unde vine, de pildă, această idee, grosieră afirmată, că proprietatea de stat n-are ce căuta în societatea noastră?

- Pe lângă faptul că sunteți născut în Basarabia, ca președinte al Senatului săt culтив floarea speranței de reunificare a Basarabiei cu Țara. Cum o vedeti posibilă?

- Ca pe un imperativ al intereselor neamului românesc. Neamul nostru, care este și pe dreapta și pe stânga Prutului. Ea va fi, deci, posibilă când populația și din stânga și din dreapta Prutului va dori cu tărie această unire. Acum trebuie să ajutăm la păstrarea și amplificarea a ceea ce a rămas din constituția națională, după decenii de-a-rândul de rusificare și intensă propagandă antiromânească.

- Să fie într-un ceas bun!

Un punct de vedere:

DISTRIBUȚIA BINELUI ȘI RĂULUI ÎN SOCIETATE

JURNAL HERMENEUTIC

Prof.univ.dr. Ilie BĂDESCU

Una dintre cele mai tulburătoare chestiuni ale sociologiei se referă la distribuția binelui și a răului în societate. Binele, oricăr de intensă î-ar fi manifestarea și de extinsă aria, se păstrează cu ceva inefabil, ca acril curat și ca apă foarte proaspătă. În schimb, orice variație a răului în om și în lume capătă forme perceptuale extrem de acute, precipitate. Altininteri spus, variația binelui în timp și spațiu trece oarecum neobservată. Variația căt de mică a răului, însă, provoacă o recrudescență a percepției răului, o teribilă „descărcare” a filosofilor nihiliste și anarchice, o bruscă dezălnuire a disperării. Aceasta ne face să credem că cele două stări morale se distribuie după legi diferite.

Binele este o energie care pătrunde peste tot fiindcă este „difuz și egal răspândit” în lume, în oameni și popoare... De exemplu, când greșeala se intensifică până la rupe legită socială, ea trezete în noi latență binelui care se manifestă sub formă sentimentului ofersei. Abia astfel, ca ființe ofensate, conșientizăm că există un bine latent în lume care a fost afectat de acțiunea greșelii. Sentimentul ofersei corespunde, în ecuația noologică - $y = \alpha + \alpha_1(x)$ - lui α , iar solidaritatea afectată corespunde binelui social și, deci, variabilei α . Însă α reprezintă o latență difuză, pe care variația lui (-x) o trezete și o face să se manifeste ca sentiment al ofersei în toți oamenii normali. Solidaritatea ca fapt social generic și latent este activată, devine „vizibilă” sub forma comunității de oferși (y).

CREATILE SUFLETULUI POPULAR. TEORIILE „SPECIFICULUI ETNIC”

Înainte de a se dezvăluie pe sine sub forma teoriei „specificului etnic”, sufletul popular s-a descărcat într-o manifestare pasională de uriașă splendoare, în cadrul romanticismului. Romanticismul este cea mai amplă și intensă dezvoltare a sufletului popular, într-un act de recuperare a marii rupturi pe care a provocat-o Renașterea între circuitul cult și cel popular. Cu romanticismul s-a refăcut unitatea „literaturii culte” cu folclorul și, totodată, s-a ivit și prima tentativă de autocunoscere a sufletului popular, în ceea ce a fost „psihologia popoarelor”, acea volkerpsychologie, izvodită de un Lazarus, Steinthal, W.Wundt. Cu teoriile specificului etnic, foarte dezvoltate mai ales în cultura română, se face trecerea de la psihologia „sârmanătoristă” a popoarelor la o psihologie fenomenologică a „sufletului popular”, care deja previne impactul epistemologic al antropologiei americane a „personalității bazale.”

Grupurile de la „Gândirea” și, însoțit, cel de la „Sârmanătorul” au dus atât de departe chestiunea incă că cei ce au venit după acele momente nu au reușit încă până astăzi să assimileze dezvoltările acestora în chestiunile legate de fenomenul latențelor difuze sau ale „sufletului popular”. Abia cu aceste

preocupări ale noastre, care se adaugă teoriei despre „protocronii” a blândului profesor Edgar Papu și teoriei „modelelor temporale” a lui Paul Anghel, reușim, în fine, să facem un pas de înălțare spre piscul acelor cuceriri spirituale datorate unor curente de afirmare a latențelor difuze în secolul XX. Se cuvine să observăm o totală nepotrivire care s-a ivit între ipotezele „sufletului colectiv” și metodologia științelor pozitivistice, care, neadecvându-și metoda la specificul obiectului, operând cu măsuri cantitative acolo unde sunt fenomene irefabile, strict calitative, a conchis că „fenomenul sufletului colectiv” nu există, că este o construcție imaginară.

Noi credem că teoria latențelor ar putea fi o punte între cele două orizonturi, căci și îngădui metodei pozitivistice, care vrea să cuantifice, să se întâlnească cu teoria sufletului colectiv care, în extremis, se refuză cuantificărilor fără rost, pentru că natura sa este nemăsurabilă, fiindcă este o realitate fără dimensiuni metrice, adică este nefinită, ca să nu spunem în-finită. Realitățile sufletești au proprietatea infinititudinii și natură pulsatorie astfel că acolo sunt, dincolo nu, chiar când n-au început să existe și, ca atare, statisticianul nu poate dobândi proba corelativității lor fenomenologice, numerabilității lor în cantități semnificative. Caracterul de latență difuză a sufletului popular ne arată că el nu poate fi cunoscut nemijlocit, ci numai prin acelle straturi de realizare simbolică în care și trimit pulsățile. Astfel, solidaritatea care pedepsește crima nu poate fi cunoscută nemijlocit, ci numai prin intermediul dreptului, a sancțiunilor juridice, zice Durkheim. Tot astfel, tristețea și depresia provocate de acele prime atingeri și ușoare „vătămări” (ultrageri) care au fost aduse realității sufletului popular, nu pot fi cunoscute decât prin operele în care acest suflet intrăstat de micul ultragru s-a obiectivat, s-a exteriorizat. Acele opere sunt: poezia simbolistă, o teorie ca aceea a „Sârmanătorului” etc. etc.

Tema nostalgiei și a dezadaptării sunt tocmai forme pe care le îmbrăcă descărările latențelor difuze în raport cu ultragru adus, la finele secolului al XIX-lea, solidarității populare a societăților europene. Așa se face că tema este atât de generală în context european și atât de intensă în zona Europei Centrale. Alungat de prin „sălașe”, dizlocat din satul milenar, silit să se desăpare și să se dezrädcineze în mii și mii de forme, tărani, prototipul în care se încarcă sufletul popular, și-descărcat indignările și durerile, tristețile și nostalgiile care au fost incorporate în operele celor care au împărtășit cu aceleași simțuri și au putut să le exprime grație talentului și educației. Așa se face că la noi romanticismul a fost contemporan cu simbolismul. În toate aceste cazuri avem dovada că sufletul popular a fost atât definitiv și total în vîrtejul istoriei. Conștiința populară nu mai poate „viețu” într-o lume calmă, într-un sat

$y = \alpha + \alpha_1(-x)$
 $\alpha = (\text{solidaritatea socială})$
„latențele difuze”
 $\alpha_1 = \text{o formă de activare a latențelor (solidarității) provocată de:}$

-x = răul istorie
y = forma concretă de obiectivare sau descărcare a energiei răsciolite a lui a, deci a solidarității sociale, a binelui social (moral).

Dacă (-x) este o „crimă”, (α_1) este un sentiment de ofensă activat de crimă și intensificat de efectul multiplicator inclus de (α), deci de latențe difuze (conștiință comună), atunci y va căpăta forma reacției pasionale deosebit de intense, a acutului răzbunător al pedepsei. Dacă pedeapsa împiedică să se pronunțe, latențele difuze (componenta colectivă) (α_1) se manifestă (activează) printr-o reacție încă mai intensă, denumită martirizare sau sacrificare.

TUDOR VIANU despre arta lui CORNELIU BABA

Mihail Sadoveanu, odihnindu-se
cu măreție în jilțul bătrânetilor sale ...

Artista Lucia Sturdza Bulandra,
îrupând cu figura ei încărcată de o
expresie concentrată și voluntară din
fastul toaletei negre, luminată de
podoaba dantelelor ...

Dublul portret al lui Tudor Arghezi și al soției sale, în care o relație umană între doi tovarăși de viață este reprezentată de o rară penetrație.

George Enescu, într-unul din ultimele lui concerte, încărcat de glorie covârșitoare, cu mâna destinsă care a purtat arcușul timp de zeci de ani, mulțumind publicului aclamator, arătându-i acestuia o față sculptată de suferință ...

Corneliu
Baba:
*Odihnă
la
câmp*

SOCIEȚATEA PERFECTĂ

Cum să arate? Cum s-o realizăm?

Prof.univ.dr. Constantin MECU

Recent, tânăr Editură EURO SONG & BOOK ne-a preluat cunoașterea unui mânunchi de eseuri economice ale unui din cei mai originali, curajoși și vizionari inteligenți nord-americani - JOHN KENNETH GALBRAITH - prin traducerea lucrării *The Good Society - The Human Agenda*. *

Prin opera sa anterioră, unele traduse și în limba română, John Kenneth Galbraith este bine cunoscut economistilor din țara noastră dar, pentru că lucrarea sa face să adresează unui public mai larg, se impune o succintă prezenta a personalității proeminentă a autorului ei. Născut în Canada, în anul 1908, într-o familie din mediul rural, a studiat Economia agrară la Universitatea din Toronto și Berkley unde, paralel cu însușirea cunoștințelor din domeniul agricol, a stăruit în mod deosebit asupra operelor neoclasicilor - Alfred Marshall și Thorsten Veblen.

Își începe activitatea universitară ca preceptor la Harvard unde participă intens la dezbatările tumultuoase preluatele cu „Marea depresie” dintre 1929-1933 care s-a concretizat în publicarea lucrării *Monopoly Power and Price Rigidities*, în care denunță puterea monopolurilor și da menține prețurile ridicate chiar și în condițiile celei mai profunde și îndelungate crize economice de supraducere din istoria modernă a economiei de piață.

Apariția, în anul 1936, a lucrării lui J.M.Keynes - *Teoria generală a folosirii măini de lucru, a dobânzii și banilor* - a avut asupra Tânărului economist o înrăurire care n-a incitat niciodată, și care este perfect transparentă și în lucrarea pe care o prezintăm în rândurile de mai jos. Teza keynesiană fundamentală a implicării statului în economie în vederea ameliorării dezechilibrelor inevitabile generate de funcționarea nestingerieră a pieței libere este latmotivul tuturor celor 16 eseuri cuprinse în lucrare. Deși acest lucru este astăzi refuzat, „fiind considerat dificil din punct de vedere funcțional, demodat din punct de vedere «ideologic», este totuși «un fapt implacabil», fără nici o alternativă” (pag.42).

Dar să încercăm să sintetizăm ideile autonome și să le așezăm în ordinea pe care el a stabilit-o, subliniind pe acelen care sunt, evident, axiomatice.

Capitolul prim, intitulat „Societatea perfectă” debutează în mod transtant: „Deși nici una din națiunile lumii nu este atât de predispusă la introspecție precum Statele Unite”, nici aici nu se cerează și nu se definește că mai la obiect binele așa cum ar trebui el să arate; adică pur și simplu cum ar arăta o societate perfectă, spre care ar trebui să tinde. Scopul autorului, desigur ambicioz, este de a spune cum e bine. Afirmând acest fel autorul este perfect încrezător în distincția dintre dezirabil și posibil, dar de către nimic, mai bine un efort, deocamdată al unei minorități, de a spune cum trebuie să arate o societate perfectă ca o societate realizable.

Într-o asemenea societate „fiecare cetățean trebuie să se bucură de libertate individuală, de bunăstare, de egalitate socială și etnică, de sansa unei existențe care să-l ofere satisfacții. Trebuie recunoscut că nimic nu neagă atât de clar libertățile individuale precum lipsa acută de bani sau de diminează până dispar în totalitate (subl. n.s. - C.M.).

Nevole majorității sunt înălță adeseori în conflict cu nevoie și natură celor privilegiati, care în apărarea propriului interes inventează ideologii plauzibile, având totdeauna la îndemnă armate întregi de „meritători” talentați și bine pregătiți, disponibili să inventeze asemenea ideologii.

Așadar, *societatea perfectă*, poate fi definită în limite mari ca fiind aceea de a asigura fiecărui individ acces la o existență mulțumitoare (excepție făcând diferențele de netăgădui) de aspirații, pregătire

profesională, însușiri fizice și psihice, mod de implicare și tel).

Rolul economiei intr-o societate perfectă este fundamental, deoarece numai aceasta va ajuta cu oportunitățile să întărească aspirațiile la toate nivelurile.

Stagnarea economică nu poate fi acceptată în nici un fel având consecințe multiple și nefaste: evadare din realitatea dură în lumea drogorilelor, violenței, criminalității, masacrelor, a războului.

Într-o societate perfectă, având o economie puternică și stabilă nimeni nu poate fi lăsat deosebit, nu poate fi condamnat la închisoare, lipsit de un adăpost, de îngrijire medicală, privat de dreptul de a avea un venit îndestulător după retragerea din activitate; mamele singure cu multi copii, handicapății trebuie să beneficieze de asistență socială, și așa fiind ei destul de traumatizați.

În același sens, trebuie abordată și problema șomajului, care solicită preocuparea din partea tuturor, chiar dacă nu va putea fi rezolvată în mod corespunzător.

JOHN KENNETH GALBRAITH „THE GOOD SOCIETY- THE HUMAN AGENDA”

Societatea perfectă nu trebuie să fie preocupată de o repartizare egală a veniturilor și de acesizan în ordinea pe care el a stabilit-o, subliniind pe acelen care sunt, evident, axiomatice.

Într-o societate perfectă există și problema „compensării sociale”, a sprinjirii de către stat a celor săraci. Pentru aceasta, „impozitia progressivă a veniturilor”, are un „rol stabilizator”, venind primul de cei săraci prin redistribuire întorcându-se pe piață ca plată pentru bunurile produse. Societatea perfectă nu trebuie să percliveze viitorul celor care și-au organizat cu grijă viața, amenințându-le economice prin instabilitatea accentuată a prețurilor.

O societate ideală trebuie să alătă și o dimensiune internațională, promovând atitudinile pașnice și de colaborare reciproc avanțatoare.

Mai controverse decât aceste teorii sunt însă acțiunile necesare atingerii lor.

Principală problemă căreia trebuie să-l facă față societatea perfectă este tendința supărătoare de a cuprinde perioade, uneori îndelungate, de recesiune ce duc inevitabil la mărire numărului de morți. Azi șomajul este în creștere chis în fazele favorabile pieței. Tendința către o evoluție ciclică a sistemului economic trebuie acceptată. Menținerea unei limite maxime de folosire a forței de muncă face necesar ca creșterea croștă a burmii să se mențină căt mai aproape de această limită. Acest deziderat ar putea fi realizat prin reducerea impozitelor la vederile facilării creșterii consumului și investițiilor; prin reducerea ratei dobânzilor pentru a incuraja noile cereri agregări și prin acceptarea deliberată a creșterii deficitului bugetar. Desigur, toate aceste măsuri întrețin inflație. Existența acesteia îndeplinește la prudență în utilizarea instrumentelor monetarilor. și acest lucru este perfect posibil introducând politice monetare și ale dobânzii sunt gestionate de Banca Națională, izolată de presiunile la care este supus sistemul democratic.

Aceste măsuri trebuie completate cu sprijinirea cheltuielilor pentru infrastructuri - poole, scoli, aeroporturi, locuințe etc. Această orientare a politicilor economice trebuie să înceteze când economia și-a revenit. Începând din acest moment impozitele pot fi majorate pentru a preveni inegalitatea conjuncturii.

În ce privește inflație consideră acum periculul numărului unu față de trecut, când șomajul era pe primul plan al priorităților economice, trebuie recunoscut deschis că o societate perfectă și, totodată, împărată „nu poate speră să împace o ocupare totală a forței de muncă cu o stabilitate absolută a prețurilor”. Societatea perfectă poate însă să reducă conflictul dintre ele, și să le contrabalanseze, reducând la minimum efectele neplăcute ale anänderoror. Aceasta se poate realiza prin măsură de compensare adecvată a veniturilor fixe, a indemnizațiilor de șomaj, prin indexarea salariului minim ... Designul aici întâlnim o situație în care „utopianul este în conflict cu realizabilul”, altfel spus, este imposibilă realizarea concomitentă a unui șomaj redus și a unei inflații scăzute. La nevoie însă „trebuie acceptat răul cel mai mic - creșterea prețurilor, ... situației preferabile din punct de vedere social, față de stabilitatea obținută pe seama unei disponibilități largi, fortate, cu efecte descurjante”.

În ce privește deficitul bugetar, nu există nici o lege sau tradiție care să pretindă un buget echilibrat. Soluția o constituie obținerea de excedente în perioadele de boom economic care să compenseze defecțiile din perioadele de recesiune.

Societatea perfectă nu urmărește distribuirea egală a veniturilor care nu se potrivește naturii umane și nici motivărilor economice. Dar această societate nici nu poate accepta însușirea de venituri nemuricile obținute prin ocolirea legilor, prin corupție, furturi, talării. Impozitura progresivă a veniturilor a demonstrat, în cazul economiei americane, că a permis realizarea unei rate de creștere susținută, concomitent cu rate ridicate de impozitare.

Stratificarea economică și socială este inevitabilă și în societatea perfectă. Educația este un factor de creștere în ierarhia socială. Accesul larg la educație poate preîntâmpina clivajele sociale prea adânci.

Corințele societății perfecte se pot realiza prin intervenția statului. Acesta este certu că altă multă de nevoie protejează mediul, ale intereseelor generațiilor prezente și viitoare, a ajutării celor vulnerabili, ale evitării unor tendințe de autodistrugere a sistemelor.

Societatea perfectă nu recunoaște autonomia puterii militare (a complexului militar-industrial), întrucât acesta nu este devotat interesului public, ci este guvernul de propriile ei interese.

In ce privește „sindromul bacișorilor”, acesta a recunoscut și combătut de societatea perfectă.

Înălț cum, în ciuda ideologilor la modul, un economist proeminent al zilelor noastre își afirmă cu simplitate, onestitate și probitate convincerile remasate din cunoșterea sa perfectă a situației sociale-economice și din experiența unei vieți trăite din până, în cea mai prosperă și puternică pară a lumii - Statele Unite ale Americii, care, în sfârșit, încă sunt de parcurs, așa cum însă să se însoțește autorității, o anură distanță pentru a ajunge la societatea perfectă.

EUROPA, ÎNCOTRO?

Prof. univ.dr.doc. Titu GEORGESCU

(Continuare din numărul trecut)

Tratatul de la Maastricht (1992), pentru intensificarea procesului de unificare europeană, a celor 15, a fost în repetate rânduri criticat, chiar datorită exigențelor sale, predominant axate pe latura economico-financiară, în selecția statelor aspirante la intrarea în Uniunea Europeană. Doar criticii, deoarece programul de la Maastricht se concentra pe consolidarea unității celor 15 și pe instituirea monedei unice.

Uniunea Europeană, în formula actuală are problemele sale, destul de grele și evită să se angajă în lărgiri spre Est. Spre exemplu, moneda unică, în jurul căreia s-a centrat prea mult Uniunea, nu este nici singură, nici garantată de vreun grup de țări occidentale. Sună aprinse polemici și multe diferențe, privind restricțiile pentru țările din Uniunea Europeană, precum și discriminările dinăuntru ei. Președintele Franței, J.Chirac declară: „Numai țările care au făcut eforturi pentru a pune ordine în cheltuielile lor publice vor fi în stare să ia parte la Uniunea monetară. Acest angajament poate să ceară timp mai mult pentru țările care sunt în întâzire, precum Italia”. Flancul sudic al Uniunii Europene se socotește, raportat la cel nordic, ca neprilegiate când se discută despre „Europa 1999”, cu „admiși” și „neadmiși”, între virtuali neadmiși situându-se Spania, Italia, Grecia, Portugalia” din aria mediteraneană.

Criteriile parimonioase, la „admitere”, ridică mari semne de întrebare pentru candidații acestui sfârșit de secol, România având de reflectat mult și, mai ales, de acționat spre a micșora distanțele reale și a creațe de criterii, obligațiile impuse pentru intrarea într-o Uniune Europeană ce este încă în căutarea identității, trăsăturilor, fundamentelor sale. Da, în căutarea acestora, deoarece Uniunea Europeană are ca tel consolidarea certitudinii sale.

Uniunea Europeană pare a fi o identitate perfectă a statelor ce o compun. Duetul Germania-Franța funcționează bine și reprezintă pilonul în jurul căruia gravitează celelalte 13 state, cu probleme mai mari sau mai mici în ce privește avantajele prezenței în Uniune. Condiții sunt puse chiar unor state, ce fac parte din Uniune; ele se răstrâng în planul stăriilor sociale, cu acutizări ce privesc, de exemplu, șomajul, în alarmantă creștere. „Statul social”, atât de mediatisat, a intrat într-o criză necontestată. „Welfare state”, al efortului de secol postbelic, a fost asediat de valurile instabilității unor țări occidentale, creând probleme intregii Uniuni. Sună jări ale acestei comunități care au contractat mari datorii, greu de achitat, ceea ce a determinat reducerea cheltuielilor în mai multe sectoare ale

vieții publice și creșterea sărăciei ce a cucerit noi zone ale populației.

Uniunea Europeană, prin forurile sale reprezentative, își pună problema măsurii în care este pregătită sau nu a primii statele est-europene, bulversate de tranziții, mai mult sau mai puțin profunde.

„Europa celor 15” are în fază strategii ale rezolvării, pentru propria ară occidentală, a unor majore probleme de natură economică, socială, cu interdependențe complexe. Reuniunile, din ultimii ani, sunt concluzante pentru plurimi, dar grăiesc și despre destule blocări, dificultăți, dezacorduri. Mareea Britanie are încă rezerve la adâncirea integrării. Sigur, sună de hui în seamă la Mareea Britanie, rezidurile de autarism ale unei mari puteri ce se descurcă bine și fără Uniunea Europeană. Italia, spre a avea acces la moneda unică, se află încercată aproape ca într-o „economie de război”. Belgia a cunoscut mari confruntări până ce guvernul și-a dat acceptul de „integrare”. Spania, mai târziu intrată în Uniunea Europeană, trece prin mari dificultăți de adaptare. Pentru toate țările occidentale problema șomajului nu e o dificultate, printre altele, în calea Europei de mâine. A atins cote alarmante. Se caută cu febrilitate soluții urgente și programe de viitor, doarace șomajul cuprinde fermenti unor ample conflicte sociale, cu repere către pe toate planurile. Jaques Santer declară: „Situația este intolerabilă și poate deveni insuportabilă”. Franța, în toamna lui 1996, avea 11,6% șomaj, Italia 12,6%, Irlanda 14,6%, Finlanda 17%, Spania 22,2%, tinerii fiind cei mai vizuați. Se caută iesiri de către toate țările Uniunii Europene, dar se judecă, mai ales, pe termen scurt, ocolindu-se rezolvări de substanță și durată. Se recurge la reducerea duratei săptămânii și chiar a zilei de lucru în unele întreprinderi din Germania, spre a da de lucru, nu a concedia. La începutul acestui secol XX, se muneca din zori și până seara; după primul război mondial a survenit reglementarea zilei de 8 ore, ca limită. La sfârșitul același secol se discută despre ziua de muncă de 4 ore spre a evita șomajul primejdiaș de presant. Este doar un domeniu al componentei economice și sociale a Uniunii Europene. Sunt și altele ce comportă depășirea dificultăților.

Maastrichtul a dezbatut aceste fenomene, propunându-și cercetări de fond cu redemararea economiei tuturor țărilor componente ale Uniunii Europene, cerând ca, după decenii de relative comodități, să se promoveze măsura cu care să fie ajutat statul social, chiar cu unele sacrificii. Noi împozită, reduceri de cheltuieli, caritate mai controlată, corupție încorâtă la maximum, ordonare strictă a muncii - sunt doar o parte din obligațiile care aduc „societatea de consum” în zona întrebărilor și a găsirii noii răspunsuri.

Europa, cu toate țările sale, lăscrucă de milenii, cunoaște căutări și rezultate,

dar și dereglații din care nu poate ieși decât unită, în întregul său, nu prin desființarea hotarelor din state, ci prin eradicarea hotarelor pentru mentalitățile depășite, prin strategii comune, spre a face față la perturbări și agresiuni din cele mai felurite.

Continuentul european, în totalitatea sa, este imperios să se pregătească, pentru a putea fi o prezență în ordinea internațională nouă ce se clădește pe suportii supremăției Statelor Unite, pe revigorirea Rusiei, pe continuarea boom-ului Japoniei, pe vulcanul lumii islamică. Dacă această constelație nu poate lipsi marea Chină care rupe tiparele de înțelegere a economicului de tip nord-american, democratismului de tip european, socialismului sovietist, croind propriile tipare.

Europa, ceea ce încarcă de atâtă istorie a civilizației, se va raporta la aceste mari procese, care se petrec pe mapamond, pentru a prefigura, cu țările sale mai mici sau mai întinse, așezări sociale cu înnoiri ale raporturilor între state, ale vieții economice, ale științei, culturii, viziunii despre viață.

Vitorul Europei depinde, într-o însemnată măsură, de conștiința europeanului asupra locului continentalului său în istoria devenirii lumii, a civilizației Terrei. Înțelegere că mai profundă a istoriei vitalizează rădăcinii puternice ale viitorului Europei.

Lăsrările, studiile, articolele publicate de Fundația „România de Mâine” și „Opinia națională”, vin în întâmpinarea unei abordări responsabile a problemelor prezentului și viitorului Europei. Studiile prof. dr. Aurelian Bondrea, Valentin Lipatti, Constantin Vlad și alții universitari și cercetători pot sluii mult factorilor de răspundere ai țării pentru o științifică politică externă pe care România trebuie să o desfășoare, la o jumătate de veac, de la Conferința de Pace de la Paris.

Legitimitatea multimilenară a europeanului, trecută din antichitate prin evurile de mijloc, modern și contemporan, se regăsește în diversitatea de popoare ce au coexistat, creând neconitenit, creând civilizațiile cu instituțiile sale culturale, statale, religioase, economice. Cultura specifică a europeanului este cultura mozaicului de popoare ale continentului, este interculturalitatea Europei în stare să înlăture ziduri, piedici, vări mai mult sau mai puțin primejdiașe pentru europeanism.

Salustius, referindu-se la istorie, spunea că „printre alte exerciții ale spiritului, cel mai folositor este cel al istoriei”. Este prea puțin folosit în contemporaneitatea noastră acest „exercițiu”. În antichitate, mijlopii cele mai luminate au încrișat benefic istoria cu filosofia, cu politica, cu arhitectura, cu științele toate ale acelor vremuri. Herodot, părțile istoriei, scriind despre diferite forme de guvernământ, făcea multiple comparații și îndemna la alegere după studii temeinice pe care urmașii

datorii să le întreprindă. Polybiu și alții mari gânditori s-au aplecat, cu insistență, asupra politicii pe care o vedea un rod al cunoașterii aprofundate a mersului societății și a naturii umane. Elevul lui Platon, mai puțin idealist ca dascălul său, Aristotel, va cuprinde în Politica regulile cetății, cu istorie, prezent și perspectivă.

Din antichitate și până astăzi s-au învățat multe, dar s-au și uitat multe care erau de jinu minte, nu spre a moraliza politica, precum Platon, dar nici a politiza morală ca Machiavelli și destui urmări ai săi.

Istoria nu poate rezolva problemele politicii mondiale, continentale sau naționale, dar ea poate ajuta să fie dezinse direcțiile de înaintare, experiențele benefice ormului, ca și acelea grav dăunătoare spre a extrage din steril zăcământele de învățătură.

„Învățătură de minte” este în fapt aplicarea învățămintelor istoriei. Europa are multă învățătură din trecutul istoric mai depărtat și mai apropiat. Dar această învățătură nu se face doar prin discursul politic prea puțin ancorat în cunoașterea adevărată a istoriei.

Conferința de pace de la Paris a înscris, între concluziile sale și necesitatea educației democratice, în învățământul pentru categorii că mai mari, a cunoașterii țărilor continentalui european, ale lumii întregi spre buna înțelegere a popoarelor.

În acest sfârșit de secol XX, s-a creat o Asociație europeană a profesorilor care are ca obiectiv cunoașterea istoriei Europei de către tineri, dar și de către cercuri politice, culturale, de presă, ai căror compoziții nu au avut în preocupări studiul istoriei. Acești dascăli își propun să aprofundizeze, în unele teme, cunoaștere a istoriei țărilor componente ale Europei, trăsăturile fundamentale comune. AEDE își propune să propagă „idealul european” prin contacte cu colegi din alte țări; să experimenteze un sistem educational, pedagogic deschis larg noilor realități europene; să incureze cunoașterea culturilor diferite, a istoriilor statelor continentalui nostru, a limbilor; să armonizeze sistemele școlare și schimbuluri multilaterale între școli, conform „Cartei europene a educației”.

Comisiile pentru Cultura ale Parlamentului European, dă sensuri largi denumirii „cultură”, cuprinzând învățământ, educație, pregătire profesională și a. Tratatul de la Maastricht a confirmat și dezvoltat rolul acestor Comisii în cooperarea culturală europeană, în formarea spiritualității europene contemporane.

Tineretul și înrăurirea sa, în lumina noii Europe, se inscrie în identitatea europeană care va ridica valorile contribuției tuturor țărilor la cote mai înalte prin inițiative locale, regionale, naționale, interțări, toate sub aura educației europene.

Cunoașterea istoriei - mai depărtate a Europei ca și a istoriei jumătății de secol căt a trecut de la Conferința de pace, jumătate de secol încărcat de o densă prefacere, structurală și mentală, înlesnește prezența activă și constructivă

în conclavul Uniunii Europene. Studierea unei asemenea istorii de către liderii politici, de către dirigitorii culturali, diplomatici, economici este o necesitate absolută. În sistemul învățământului, de la școală elementară la universitate se impun programe de învățare a istoriei prin cuprinderea istoriei naționale în aceea a Europei, cultivând astfel adevarul unei identități europene, cu izvoare în trecutul multimilenar și cu evoluții până în fază deschisă de Conferință de pace.

50 de ani de istorie a Europei care își cauță unitatea, poartă încărcătura axiologiei cu care continentalul nostru se înscrie în marile prefațe care le parcurge omenește la sfârșit de mileniu, dar și început de mileniu trei. În acest sistem de valori, mereu îmbogățit, studiul, cunoașterea istoriei își au un loc ce nu trebuie în nici un fel marginalizat. Studiul istoriei naționale, în țări care deje se găsesc în Uniunea Europeană, se face în contextul istoriei continentalului, dar în nici un fel nu se diminuează substanța patriotică în educație, formarea tineretului francez, german, belgian, italian. Avem a bua aminte la modul cum este receptată istoria în țările occidentale și cum se încearcă a se subsema în țara noastră.

După ce, decenii la rând, regimul socialist a cultivat nonpatriotismul, substituindu-l „internacionalismul proletar”, asistăm astăzi la promovarea unui internaționalism sui generis opus naționalului, patriotismul. Cercuri mai mult sau mai puțin obscurze, fundații străine de țară, expoziții ai acestora din interior, subminează sistematic, macreză fondul rezistenței românești în planurile culturii, religiei, istoriei patriei și nu numai. Toate aceste ofensive antinaționale nu au nimic comun cu pregătirea spirituală și materială a României, pentru a „întră în Europa”. Au alte teluri. Intrarea în Europa nu înseamnă negarea statului național, a istoriei fiecărei țări, a cultivării patriotismului. Europa va fi cu atât mai puternică și mai competitivă în lume cu cât se va fundamenta pe toate țările ce au compus-o istoricește. Europa își va afirma țaria și specificitatea sa cu cât țările care o alcătuiesc se înscriu cu valorile lor naționale în evantialul atât de bogat și diversificat al continentului.

Universitatea „Spiru Haret”, toate universitățile noastre, prin slujitorii lor, pe lângă alte atribute importante, au și apleca mai mult asupra rosturilor școlii românești și a devenit mai active în afirmarea voinței de a fi prezenti, nu oricum, în organismele Europei, cu contribuția românească despre care se va grăbi și scrie mai mult, în curând. Înțelectualitatea României, dincolo de coloraturi politice, dincolo de apatia în care se află o parte însemnată, dincolo de rezervele cuprinse în tumultul creator, al altie țări, care mari răspunderi pentru această țară. Istoria ultimilor 50 de ani i-a dat o bogată încărcătură de experiență și de concluzii spre a-și impinge chemarea la o direcție de participare în salvarea României din impasul în care se găsește, de la periferizarea în care se află și din care poate ieși întrând pe făgășul unei dezvoltări compatibile cu Europa de la răsucirea celor două milenii.

BANCA MONDIALĂ „PROPESTE” ȘCOLILE DIN ROMÂNIA

În 1993, Carta albă a învățământului, prima lucrare de acest gen apărută la noi în ultimii 45 de ani, evidenția o situație mai mult decât îngrijorătoare în legătură cu starea fizică a construcțiilor școlare. Din cele 16.084 clădiri în care învăță mai mult de un sfert din populația țării, 1.157 sunt chiripici. Alte 1.084 sunt construcții din lemn, iar alte 4.356 școli sunt pline de igrasori. Ca printre o minune, sfidând nu doar timpul, ci și lipsa de interes a celor care, prin funcțiile ce le-au deținut sau le dețin, cred că se află deasupra timpului, alte 45 de școli ridicăte

aproape 400 clădiri școlare aflate în diverse stadii de construcție. La acea dată, alocația bugetară acordată pentru finalizarea lucrărilor de investiții au fost de 25,7% din solicitările școlilor. În anul următor, ele au scăzut la 23,6%. În anul școlar '92-'93, sumele acordate de Finanțe pentru redresarea spațiilor de învățământ au mai scăzut cu zece procente. În perioada 1990-1993 s-au construit 52 de școli, alte 293 de unități aflându-se în diferite stadii de construcție, iar în intervalul '92-'95 au fost date în folosință 1.666 școli de clasă. La începutul acestui an

școlar, din cele 161 obiective aflate în execuție, au fost date în folosință 227 școli de clasă, zece săli-grupe la grădiniță, trei săli de gimnastică, urmând ca până la finele anului să mai intre în circuitul învățământului alte 266 școli de clasă. Pentru asigurarea siguranței în exploatare, au fost finalizate lucrările de consolidare la 71 de școli, cu un total de 343 săli de clasă și se speră ca până la finele anului să mai fie consolidate alte 67 clădiri. Dar până la finalizarea celor 1.100 de construcții care necesită lucrări de consolidare, drumul este încă destul de lung. Proiectul Băncii Mondiale este prevăzut a se derula pe parcursul a cinci ani, începând din luna ianuarie a anului viitor. Astă numai dacă guvernul se grăbește să emite Ordonanța de urgență pentru ratificarea acordului de împrumut. Altfel, banii nu vor intra în vîsteria școlilor care vor continua să-și mizerăza lor existență.

Aurel GHIMPU

Realitatea
Cu mai bine de un an în urmă, Institutul de Cercetări în Construcții și Economia Construcțiilor realizează un studiu ce punea în evidență o realitate dramatică: starea alarmantă a unor construcții școlare. Se menționa, astfel, că din 10.500 școli expertizate, 172 necesită evacuarea, altele 963 având nevoie urgentă de consolidare.

DEMOCRATIE SI CULTURĂ

(Continuare din pag. 1)

Despre acestea se poate spune că, în țara noastră, ca și în altele, s-au instaurat ca principiu, dar mai au nevoie de străbătut drumul împlinirii practice, împlinire condiționată, pe de o parte, de învățarea democrației (prin acceptarea libertăților și constrângările ei), iar, pe de altă parte, de ridicarea continuă a gradului de cultură a indivizilor. Cum remarcă sociologul invocat anterior, „această acțiune de eliberare se efectuează pe parcursul unui drum lung. În mediul inconjurător cotidian, prin practicile indivizilor și ale grupurilor, conștientizarea situațiilor, a conflictelor și transformărilor, ca punct de plecare al oricărei elaborări culturale, permite să se pună în evidență jocul raporturilor sociale, al intereselor, necesităților, trebuințelor. În același timp, dormețele provoacă mișcări în toate direcțiile și tind să slăbească frânele instituțiilor. De asemenea, în cursul elaborării culturale (poate fi vorba și despre asimilarea culturii democrației, - n.n., A.B.), ierarhiile valorilor sunt, întotdeauna, repuse în discuție... Practici, trebuințe, interese, dorințe, valori, simboluri, imagini, reprezentări, proiecte sunt aspectele unei constelații de concepte care nu pot fi definite decât în legăturile lor reciproce”³, în starea lor real-concreta.

Aplicată procesului devenirii societății românești și descifrării tendințelor acestui proces, o asemenea „constelație” reprezintă și tema reflecțiilor ce vor urma, pornind de la implicațiile raporturilor de intercondiționare și întrepărțire între democrație și cultură, apelând la exemplele și concluziile pe care le oferă viața, cei peste 8 ani de tranziție, la opinioare și analizele unor cercetători ai experiențelor și tendințelor majore contemporane.

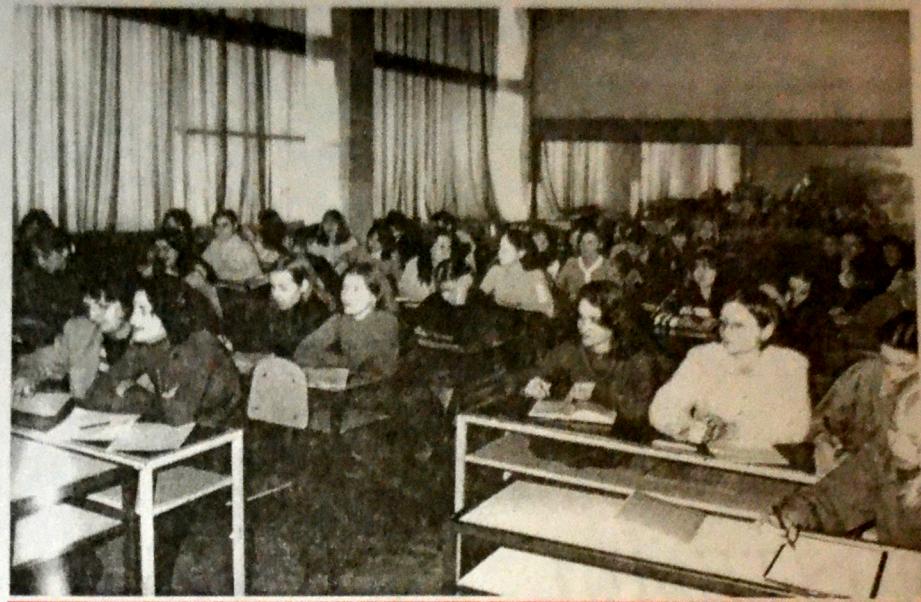
Din această perspectivă, studiul raporturilor dintre cultură și societate, dintre personalitate și viață democratică, dintre asimilarea valorilor și comportamentul social trimite la analiza principală, obiectivă a stărilor de fapt din sistemul educațional, luat în integralitatea sa, ca și din sistemul democratic, evaluat prin funcționalitatea sa. Pe scurt, o asemenea problematică, văzută în complexitatea ei, privește relația organică dintre continuitate și discontinuitate, dintre funcționalitate și disfuncționalitate, dintre valori și nonvalori, dintre peren și efemer.

1. P.H. Chombart de Lauwe, *Cultura și puterea*, Editura Politică, București, 1982, p.302.

2. Am examinat mai pe larg asemenea aspecte în lucrările *Sociologia culturii* (ediție revăzută, 1993) și *Opinia publică, democrația și statul de drept*, 1996.

3. P.H. Chombart de Lauwe, op. cit., pag.122-123.

Inceput de an

BACALAUREATUL NAȚIONAL ÎNTRÉ FOND ȘI FORMĂ

Precizări ale ministrului educației naționale

De mai multă vreme se vehiculează termenul „bacalaureat național”. O noțiune care, așa formulată, te poate duce cu gândul la faptul că, din acest an, un astfel de examen se bucură, prin exigența finitudei sale, de o recunoaștere internațională. Cum nu s-a spus deloc clar ce se intenționează prin utilizarea amintitei noțiuni, iar ceea ce s-a afirmat se astă destul de departe de ce ne-am așteptat, am solicitat prof.dr. Virgil Petrescu, ministru de educație, să facă precizările de rigoare astfel încât elevi, părinți și profesori să știe limpede despre ce este vorba. Iată ce am aflat de la interlocutorul nostru:

- Si la ultima conferință de presă, dar și cu alte prilejuri ați utilizat noțiunea de „bacalaureat național”, asociind-o cu introducerea unui sistem centralizat de corecțură. Numai la atât se reduce sintagma?

- Bineînțeles că nu. Față de metodologia de anul trecut, care păstrează aceleași programe analitice, același număr de probe și de profiluri, nouitatea este că examenul va avea caracter național în sensul că se vor face pașii următori în cadrul reformei. Cele trei probe scrise vor avea subiecte unice pe țară în cadrul fiecărui profil.

- Dar și până acum subiectele la lucrările scrise au fost unice, elaborarea lor aparținând ministerului. Prin ce se deosebește de celelalte pentru a căpăta denumirea de național?

- Metodologia va cuprinde o seamă de prevederi care se adresează organizatorilor, prin care se va asigura o secretizare sporită a lucrărilor scrise pentru a preîntâmpina orice fraudă. Pentru a nu exista nici o suspiciune în privința obiectivității evaluării, corecțarea lucrărilor nu se va mai face la fiecare liceu, ci ea va avea un caracter centralizat pe județ, și se va desfășura în cel mult trei centre. Astfel, vom avea posibilitatea unei aprecieri unitare făcând, totodată, primul pas spre introducerea unui sistem național unitar de evaluare.

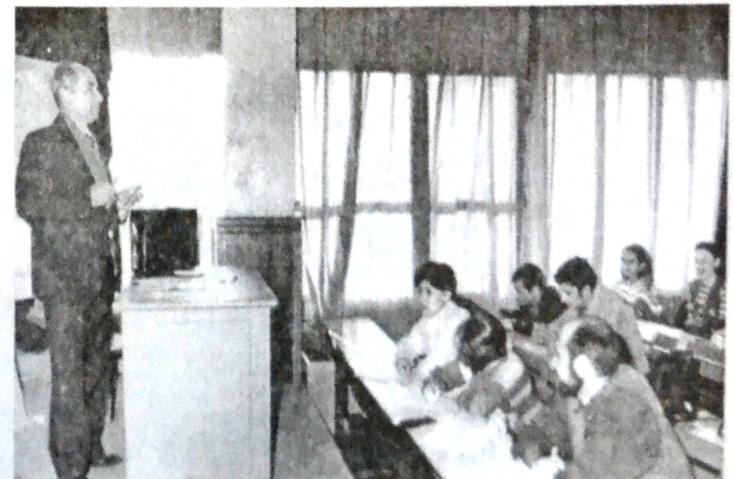
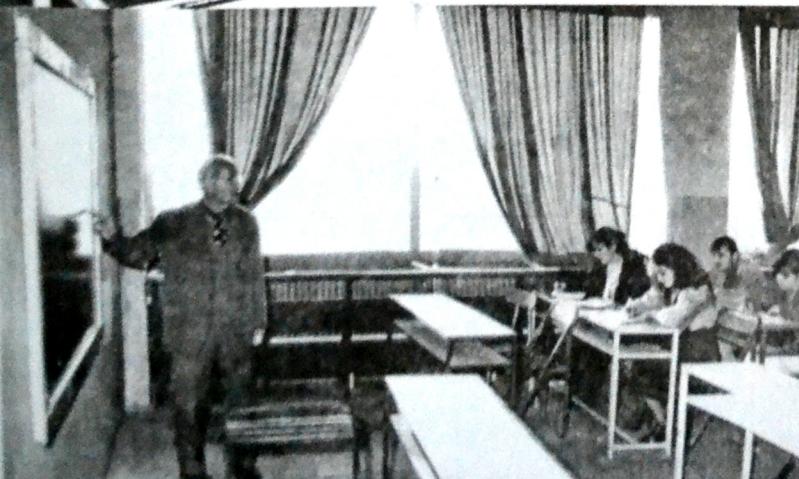
- Era de așteptat că dominantă națională a examenului să fie dată de unicitatea subiectelor de la problemele orale care, în funcție de cerințele unei formulări ce va solicita capacitatea de sinteză a candidatului, de exigențele aprecierii răspunsurilor, să permită o evaluare cât de cât unitară.

- Pentru examenul oral acum se definitivează metodologia. Ea va preciza domeniile respective care sunt menționate și în programele analitice. Pregătim o

variantă similară cu ceea ce spuneți dumneavoastră. Există această intenție. Trebuie să văd ce mi se propune și, după ce voi aproba propunerile specialiștilor, vom fi în măsură să oferim toate detalii necesare. Cred că, în final, pe această direcție se va merge.

Drumul până la un adevărat examen național este încă lung și dificil. El implică clarificări de fond la nivelul ministerului, al cadrelor didactice și, nu în ultimul rând, al liceenilor aflați în fața acestei probe de maturitate. În opinia noastră, ar trebui precizate de urgență - în condițiile în care Legea învățământului stabilește obiectivele - finalitățile la ciclurile gimnazial și liceal. Următorul pas urmând a-l constitui elaborarea standardelor, a programelor, deci a conținuturilor, apoi al planurilor de învățământ și, în fine, a manualelor. Cum toate acestea nu se pot face, totuși, că ai bate din palme - cu toate că până acum, în condițiile existenței unei reale preocupări, dar și a unei bune echipe de profesioniști, se putea realiza în bună măsură o bună parte din cele enumerate -, credem că nu ar fi lipsit de interes dacă elevii aflați acum în clasa a XI-a, să ar face toate precizările necesare susținerii viitorului bacalaureat conform prevederilor legii. Adică ceea ce trebuie să facă până acum.

Aurel GHIMPU

la Universitatea „Spiru Haret”

PERMANENȚE ROMÂNEȘTI

CULTURĂ SI CIVILIZAȚIE ÎN SISTEMUL LUI **LUCIAN BLAGA**

Ion Mihail POPESCU

„Omul, aşa cum e, e o ființă unică în lume. Sunt unele stele care îl luminează numai lui; stele interzise fiarelor din pesteri și ingerilor din cer, deopotrivă.”

LUCIAN BLAGA (1939)

Aceste „stele”, care îl diferențiază pe om de toate celelalte făpturi ale liniști, sunt actele de cultură și civilizație, prin care omul, ca ființă creatoră unică în lume, sparge frontal „censurii transcendentice”, depășindu-și singur creația, dar nedepășind niciodată condiția de creator. Ele au fost conceptualizate, îndeobște în secolul XX, în fel și chip, dar definițiile date celor două concepte nu sunt caracteristice și nu conving omni et soli definito.

Lucian Blaga (9 mai 1895 - 6 mai 1961) a încercat și a izbutit, în multe privințe, să-și depășească premergătorii și contemporanii săi, deosebind cele două concepte și dând, fiecăruiu, definiții corespunzătoare sistemului său filosofic, dar nefăcând o opoziție radicală între ele. Toată creația sa (ontologie, epistemologie, metodologie, teoria culturii și valorilor, antropologie, eseistică, dramaturgie, critică, metafizică, filosofie și sociologie) a religiilor, teologilor și bisericiilor, reprezentă un înim filosofic închinat omului ca ființă creatoră și fiercare operă în parte nu-i decât o altă formulare a crezului lui statoric în destinul eminentamente creator al omului și în poziția lui exceptională în lume. El nu a conceput și nu a analizat dreptul la existență al omului decât prin complementul său necesar: datoria creației.

Conceptul de cultură are în sistemul lui Lucian Blaga două definiții: una explicită, alta - implicită. Prima exprimă totalitatea creațiilor umane spirituale (mitică, artistice, filosofice, teoretico-stiințifice), care contribuie la cultivarea minții, trupului și sufletului cuiva și care se caracterizează prin jesațură de metafore revelatorii și prin pecete stilistică. „Substanța, obiectiv înrăuțuită a creației de cultură de orice natură, este, în ultimă analiză și într-un fel oarecare, înțelesuna metaforică

sau, dacă voiți, un iezut, o împletire de metafore revelatorii. Acest aspect face parte din însăși definirea creației de cultură. O plăsmuire de cultură (mitică, artistică, metafizică, teoretico-stiințifică) are două aspecte: unul metaforic, altul stilistic".

Preferința lui Lucian Blaga pentru metafora revelatorie, pe care o socotea substanță obiectivă

„Omul, care-și organizează perceptiile pe bază intelectuală, prin procedee de obiectivare și prin elaborări conceptuale, se situează în centrul unei experiențe, ce se tot largă și pe care el, omul, o domină. Distanța, ce există între a fi dominat și a domina experiența, măsoară departarea ce se declară între animal și om, sub raportul posibilităților lor de a-și organiza experiența: întâiul prin instinct, al doilea - prin inteligență”.

oricărei creații spirituale (și nu pentru orice fel de metaforă), dăvăd este, în fapt, primulul conținutului asupra formei și este expresie a modului specific uman, alcătuit din două orizonturi: orizontul concret al lumii date (sau orizontul I) - numit și fel de a fi al omului, „într-o imediat și pentru securitate” - și orizontul necunoscutului (sau orizontul II) - numit și „orizontul întru mister și pentru revelare”, prin care omul devine ceea ce este = ființă creatoră, nu „trebuie gânditoare”. Omul există, astfel, într-o ambianță pe care și-o desmărginește, din ce în ce mai mult, în care intră, deopotrivă, ca elemente constitutive, cele două orizonturi, ca implicate ontologice ale determinismului genetic al culturii, cărora le corespund, sub aspect material, **creierul exceptional dezvoltat**, iar sub aspect psihico-spiritual - **inteligenta și geniul creator** al genului uman. Prin creație, omul forțează mediul natural și social să i se supună și îl caută legile cele mai ascunse ca să le folosească în scopuri proprii, încât omenia omului se exteriorizează prin acte de creație. Prin creație, omul singular devine, încă de la începuturile lui, ființă singularizată în univers, ființă istorică, permanent creatoare de cultură și, prin mijlocirea limbajului - **ființă socială**.

„Trăirea în societate a individelor umani, într-o atmosferă de comunicabilitate, este în general mijlocul cel mai puternic de promovare a posibilităților umane,

întrucât pe această cale devine cu puțină cumulul progresiv al tuturor eforturilor”.

Rațiunea (intelектul sau inteligența), care îl diferențiază pe om de brută, dă universul orb și mut dimensiunea conceptelor. „Omul, care-și organizează perceptiile pe bază intelectuală, prin procedee de obiectivare și prin elaborări conceptuale, se situează în centrul unei experiențe, ce se tot largă și pe care el,

omul, o domină. Distanța, ce există între a fi dominat și a domina experiența, măsoară departarea ce se declară între animal și om, sub raportul posibilităților lor de a-și organiza experiența: întâiul prin instinct, al doilea - prin inteligență”.

Astfel, orizontul necunoscutului (orizontul II al ființei umane sau orizontul „întru mister și pentru revelare”) este dimensiunea specifică omenească. Prin ea, făptura umană se află în exercițiul permanent al condiției sale existențiale, iar prin această specificitate este creator de spiritualitate (mitică, religioasă, artistică, metafizică, tehnico-stiințifică, a oricărui fel de creație spirituală). Ea devine principalul factor ce-l stimulează pe om la cele mai ferile încercări de a-și releva sicsă ceea ce este încă ascuns.

Celebrul Cogito, ergo sum din filosofia cartesiană are în sistemul lui Lucian Blaga un echivalent = **Sunt om, deci creez**. Din acest

aspectele stilistice, pe care le manifestă faptele de civilizație, apar nu tocmai ca o necesitate; stilul e aici un adaus, ceva accesoriu, ceva ornamental, suplimentar.

Genul proxim al faptelor de cultură și al faptelor de civilizație este creația, iar diferența specifică a faptelor de civilizație o reprezintă **absenteismul revelatoriu**. „Creația culturală este, aşadar, o plăsmuire a spiritului omeneș, o plăsmuire metaforică și de intenții revelatorii. Creația de civilizație este o plăsmuire a spiritului omeneș în ordinea intereselor vitale, a securității și a confortului; n-are caracter revelatoriu, dar poate avea prin reflex un aspect stilistic accesoriu”.

E de înțeles, că, pe temeiul acestor criterii, **deosebirea** dintre cultură și civilizație este deosebirea dintre creația materială a unei societăți și creația ei spirituală. E deosebirea ontologică dintre orizontul I al omului și orizontul II,

echivalentul decurge concluzia conform căreia cultura are, în sistemul lui Lucian Blaga, și o definire implicită. Ea este totalitatea creațiilor materiale și spirituale care contribuie, într-un oarecare fel, la cultivarea minții, trupului și sufletului omului, ca ființă creatoră. Demonstrația își găsește argumentele în **Trilogia culturii**, **Trilogia valorilor** și **Trilogia cosmologică** (îndeobște în studiul **Aspecte antropologice**). Ea decurge și din prima definire a culturii. „În stăpânirea acestei definiții pe teme de analiză structurală - scrisă Lucian Blaga - ne vedem transportați în situația de a ataca cu sanse de izbândă interesanta problemă dintre **“cultură”** și **“civilizație”**. Graiurile europene disociază felurit cei doi termeni”.

În acest scop, Lucian Blaga facea o **deosebire**, din punct de vedere structural, între **faptele de civilizație și faptele de cultură**. „În adevărat - menționa el - privind faptele de civilizație, de exemplu ordinea socială, întocmirile materiale ale omenirii, uneltele scornite în necurmată luptă cu materia, inventiile felurite întru sporirea confortului, vom remarcă un lucru, vrednic de reținut nu numai sub formă de beneficiu de inventar. Toate aceste fapte de civilizație poartă, desigur, la fel creațiile de cultură, o pecete stilistică; le lipsește însă celălalt aspect: **metaforicul**”.

Așa că, faptele de civilizație nu revelează esența **metaforică** a lucrurilor prin mijloace metaforice. Ele asigură confortul omului și îl garantează securitatea. Ca instrumente pragmatice ale dominiilor lumii de către om, produsele civilizației sunt evaluate practic, în raport cu scopurile omului. În caracterizarea lor, Lucian Blaga a exclus rolul metaforei revelatorii și a atribuit stilului **rol accesoriu**. „Chiar

ceea ce înseamnă că Lucian Blaga nu micșorează valoarea creațiilor materiale, dar acorda, cu consecvență și în chip radical, titlu ontologic frumosului estetic. Deosebirea de proporții ontologice dintre cultură și civilizație, făcută de Lucian Blaga în spiritul sistemului său de filosofie, le-a apărut unora dintre comentatorii sistemului din a doua jumătate a secolului XX, după moartele lui Lucian Blaga, ca „**opozitie radicală**” între cele două realități, bazată pe explicări pur verbale, cu idei „împrumutate” - eufemistic vorbind, din opera lui Oswald Spengler, iar alții l-au invins că s-a strecut în avuția ideilor filosofice ale lui Ludwig Klages și ale lui Gottfried Benn, încă filosofia sa, împodobită cu iraționalism, intuitionism, fatalism și mercantilism burgez n-ar fi nimic mai mult, nimic mai puțin - decât o **coloană vertebrală** a antumanismului, neromânească și fără viitor.

Or, în sistemul lui Lucian Blaga nu-i vorba, nicidcum, de „**opozitie**”, ci de **deosebire**. „**Cultura răspunde existenței umane întru mister și revelare** - subliniază Lucian Blaga în 1937 -, iar **civilizația răspunde existenței întru autoconservare și securitate**. Într ele se cască deci o deosebire profundă de natură ontologică”.

Cuvântul „deosebire”, nu cel de „**opozitie**” apare și în alte texte („Radicalizăm deosebirea dintre cultură și civilizație, dându-i proporții ontologice”). El fusese folosit și în capitolul **Aspecte fundamentale ale creației culturale** din studiul **Geneza metaforei și sensul culturii** (1937), cu prilejul definirii culturii și civilizației de către diversi gânditori europeni. Definind cultura ca totalitate a creațiilor spirituale, caracterizate prin **metaforă** și prin **stil**, Lucian Blaga precizează: „În stăpânirea acestei definiții pe teme de analiză structurală, ne vedem transportați în situația de a ataca cu sanse de izbândă interesanta problemă a deosebirii dintre cultură și civilizație”.

Mai mult decât motivele infățișate aici pe scurt, este de adăugat că **deosebirea** de proporții ontologice dintre creațiile materiale și cele spirituale are temei ontologic, întrucât orizontul concret al lumii date se deosebește, nu se opune, orizontul necunoscutului. Al doilea il „încapsulează” pe cel dintâi, deoarece omul este ființă bio-psihico-spirituală și socială, iar în reguli cuprinde, evident, partea. Întreprătrunderea dintre cele două feluri de a fi ale omului a dobândit în sistemul lui Lucian Blaga valoare de principiu, care separă omul, ca ființă creatoră conștientă de ființele cele mai evolute. „**Opoziția radicală**” dintre cele două feluri de creație, închipuită și combatătoare vehement într-un mare număr de studii despre Lucian Blaga, în a doua jumătate a secolului XX, este, în fapt, o **deosebire structurală** reală între cultură și civilizație și nimic mai mult. Dacă unii critici au văzut în această „**deosebire**” o „**opozitie**”, vina nu este, firește, a lui Lucian Blaga.

REVISTA

OPINIA
națională

Director:
Prof.univ.dr.
Aurelian BONDREA

Revista se poate procura prin abonament sau, direct, de la sediul redacției.

Costul unui abonament trimestrial este de 3600 lei. Plata abonamentele se face prin mandat poștal sau disponibilitate de plată pe adresa: Fundația „România de Mâine”, Palatul Sporturilor și Culturii, Parcul Tineretului, Sectorul 4, București. Cont 451.00.972-B.C.R.-S.M.B.

Machetarea computerizată și tiparul
executat de
LABORATORUL DE TEHNOREDACTARE
și TIPOGRAFIA
FUNDATIEI "ROMÂNIA DE MÂINE"